

کاهش حساب جاری برای دومین سال متوالی

حساب جاری کشور^۱ در سال ۱۳۹۴ برای دومین سال متوالی کاهش یافت و با رشد منفی ۴۳.۲ درصدی نسبت به سال قبل، به حدود ۹ میلیارد دلار رسید. (نمودار ۱).

همانگونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود در سال ۱۳۹۴، کاهش حساب کالا (تراز بازرگانی) نسبت به سال ۱۳۹۳ عاملی بوده که در جهت کاهش مازاد حساب جاری عمل کرده است. به گونه‌ای که حساب کالا با کاهش ۴۳.۱ درصدی از حدود ۲۱.۴ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۳ به حدود ۱۲.۲ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۴ رسیده است.

در مقابل، کسری حساب خدمات در سال ۱۳۹۴ نسبت به سال‌های قبل با کاهش قابل ملاحظه‌ای همراه بوده و در جهت افزایش مازاد حساب جاری حرکت کرده است. حساب خدمات از حدود منفی ۷ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۳ به حدود منفی ۴.۵ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۴ رسیده است (جدول ۱).

نگاهی به اقلام حساب کالا نشان می‌دهد کاهش ۳۹.۴ درصدی ارزش صادرات نفتی به واسطه کاهش قیمت نفت در سال ۱۳۹۴ از علل اصلی کاهش مازاد حساب جاری نسبت به سال ۱۳۹۳ بوده است (جدول ۱).

با حذف اقلام نفتی از اجزاء حساب جاری، حساب جاری غیرنفتی در سال ۱۳۹۴ معادل منفی ۲۲.۳ میلیارد دلار بدست می‌آید که نسبت به رقم منفی ۳۵.۵ میلیارد دلاری سال ۱۳۹۳ حدود ۳۷.۲ درصد بهبود داشته است (نمودار ۲). کاهش کسری حساب جاری غیرنفتی در سال ۱۳۹۴ ناشی از بهبود تراز بازرگانی غیرنفتی بوده که آن هم عمدتاً به دلیل کاهش واردات غیرنفتی رخ داده است (نمودار ۳). در صورت عدم کاهش واردات، مشابه برخی کشورهای نفتی از جمله عربستان، کسری حساب جاری نه تنها بهبود نمی‌یافت، بلکه تضعیف و منفی‌تر می‌شد.

در سال ۱۳۹۴، عایدات ارزی غیرنفتی^۲ حدود ۰.۹ درصد نسبت به سال ۱۳۹۳ افزایش یافته (معادل ۴۰۵ میلیون دلار) که عمدتاً ناشی از افزایش صادرات خدمات در این سال بوده است. این عایدات تقریباً ۶۴.۳ درصد از نیاز ارزی حساب جاری^۳ کشور را در سال ۱۳۹۴ تامین کرده است. نسبت عایدات ارزی غیرنفتی به نیاز ارزی حساب جاری کشور در مقایسه با سال ۱۳۹۳ حدود ۱۲ واحد درصد افزایش یافته که با توجه به نمودار ۴، بیشتر ناشی از کاهش نیاز ارزی حساب جاری در این سال بوده است (نمودار ۴). حجم عایدات غیرنفتی طی سال‌های اخیر تغییر قابل ملاحظه‌ای نداشته، اما نیاز ارزی حساب جاری در سال ۱۳۹۴ با کاهش تقریباً ۱۷.۵ درصدی در مقایسه با سال ۱۳۹۳ به حدود ۶۹ میلیارد دلار رسیده که ناشی از کاهش واردات کالا و خدمات در این سال بوده است (نمودار ۴). شایان ذکر است نیاز

^۱ مجموع حساب‌های کالا، خدمات، درآمد و انتقالات جاری

^۲ شامل صادرات کالاهای غیرنفتی، صادرات خدمات، دریافت حساب درآمد، دریافت حساب انتقالات جاری

^۳ شامل واردات کالاها، واردات خدمات، پرداختی حساب درآمد و پرداختی حساب انتقالات جاری

معاونت بررسی های اقتصادی

ارزی حساب جاری در سال ۱۳۹۰ (قبل از تحریم ها) حدود ۹۹ میلیارد دلار بوده که با رقم مشابه سال ۱۳۹۴ حدود ۲۹ میلیارد دلار اختلاف دارد (نمودار ۴). برآورد نیاز ارزی حساب جاری برای سال های آتی مستلزم لحاظ نمودن شرایط عادی اقتصاد و تغییرات قیمت های جهانی است.

در گروه کشورهای صادر کننده نفت از جمله عربستان، کویت، ونزوئلا، امارات و ایران، رقم تولید ناخالص داخلی اسمی در سال ۲۰۱۵، با کاهش منفی ۴ درصد تا منفی ۳۰ درصد همراه بوده که علت عمده آن کاهش ارزش افزوده بخش نفت ناشی از افت جهانی قیمت نفت بوده است. با توجه به این مطلب بخش قابل توجهی از کاهش رشد اقتصادی این کشورها از جمله ایران به کاهش سهم نفت در تولید ناخالص داخلی نسبت داده می شود.

کاهش قیمت نفت در سال ۲۰۱۵، در حساب جاری این کشورها نیز اثر گذاشته و پس از افت بیش از ۴۸ درصدی قیمت جهانی نفت در سال ۲۰۱۵ (نمودار ۵)، نسبت حساب جاری به GDP کشورهای صادرکننده نفت که تا قبل از سال ۲۰۱۵، مثبت بود، کاهش و در مورد برخی از کشورها از جمله عربستان و ونزوئلا، منفی شد (جدول ۲). وفق پیش بینی صندوق بین المللی پول، با استمرار روند نزولی قیمت نفت، رقم حساب جاری کشورهای عمده صادرکننده نفت در سال ۲۰۱۶ همچنان منفی خواهد بود و همانطور که در جدول ۲ ملاحظه می شود نسبت حساب جاری به تولید ناخالص داخلی کشورهای امارات، کویت و عربستان در سال ۲۰۱۶ به ترتیب به منفی ۰.۹۸ درصد، منفی ۱.۰۱ درصد و منفی ۱۰.۲۲ درصد خواهد رسید.

بر اساس آمارهای صندوق بین المللی پول، پیش بینی می شود در سال ۲۰۱۶ نسبت حساب جاری به GDP ایران نیز به حدود منفی ۰.۷۹ درصد برسد که در این صورت نسبت به سال ۲۰۱۵ حدود ۱.۱۵ واحد درصد کاهش خواهد داشت (جدول ۲). کاهش جزئی رقم تولید ناخالص داخلی اسمی و افزایش کسری حساب جاری از عوامل کاهش نسبت مذکور برای ایران در سال ۲۰۱۶ خواهد بود.

نسبت حساب جاری به GDP به طور متوسط در کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا در سال ۲۰۱۵ منفی ۳.۸۵ درصد بوده و بر اساس پیش بینی های صندوق در سال ۲۰۱۶ به منفی ۷.۴۹ درصد خواهد رسید. به طور کلی، بر اساس پیش بینی این سازمان بین المللی، نسبت فوق در اکثر مناطق جهان (به جز اتحادیه اروپا و منطقه یورو و کشورهای پیشرفته گروه G۷) در سال ۲۰۱۶ کاهش می یابد.

معاونت بررسی های اقتصادی

نمودار ۱- حساب جاری ایران و اجزای آن طی سالهای ۹۴-۱۳۸۶ (میلیارد دلار)

جدول ۱- اجزای حساب جاری در سالهای ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ (میلیون دلار)

سهم در رشد حساب جاری	درصد تغییرات	۱۳۹۴	۱۳۹۳	
-۴۳.۲	-۴۳.۲	۹,۰۱۶	۱۵,۸۶۱	حساب جاری
-۵۸.۱	-۴۳.۱	۱۲,۱۷۸	۲۱,۳۹۲	حساب کالا
-۱۳۷.۳	-۳۹.۴	۳۳,۵۶۹	۵۵,۳۵۲	صادرات کالای نفتی ^۴
-۰.۶	-۰.۳	۳۱,۰۲۸	۳۱,۱۱۹	صادرات کالای غیرنفتی
۱۰.۸	-۴۳.۴	۲۲۳۳	۳,۹۴۸	واردات گاز و فرآورده های نفتی ^۵
۶۹.۰	-۱۷.۹	۵۰,۱۸۶	۶۱,۱۳۱	واردات سایر کالاها
۱۵.۸	-۳۶.۰	-۴۴,۷۷۲	-۶,۹۸۵	حساب خدمات
۲.۵	۴.۲	۹,۹۸۲	۹,۵۸۱	صادرات خدمات
۱۳.۳	-۱۲.۷	۱۴,۴۵۴	۱۶,۵۶۶	واردات خدمات
-۱.۱	-۱۹.۱	۷۶۳	۹۴۳	حساب درآمد
۰.۱۴	۱.۰	۲۳۲۶	۲۳۰۴	دریافت
-۱.۳	۱۴.۸	۱,۵۶۲	۱,۳۶۱	پرداخت
۰.۲	۷.۰	۵۴۷	۵۱۱	حساب انتقالات جاری
۰.۵	۸.۳	۹۴۸	۸۷۵	دریافت
-۰.۲	۹.۹	۴۰۱	۳۶۵	پرداخت

معاونت بررسی های اقتصادی اتاق تهران- شهریور ماه ۱۳۹۵

منبع داده ها: بانک مرکزی

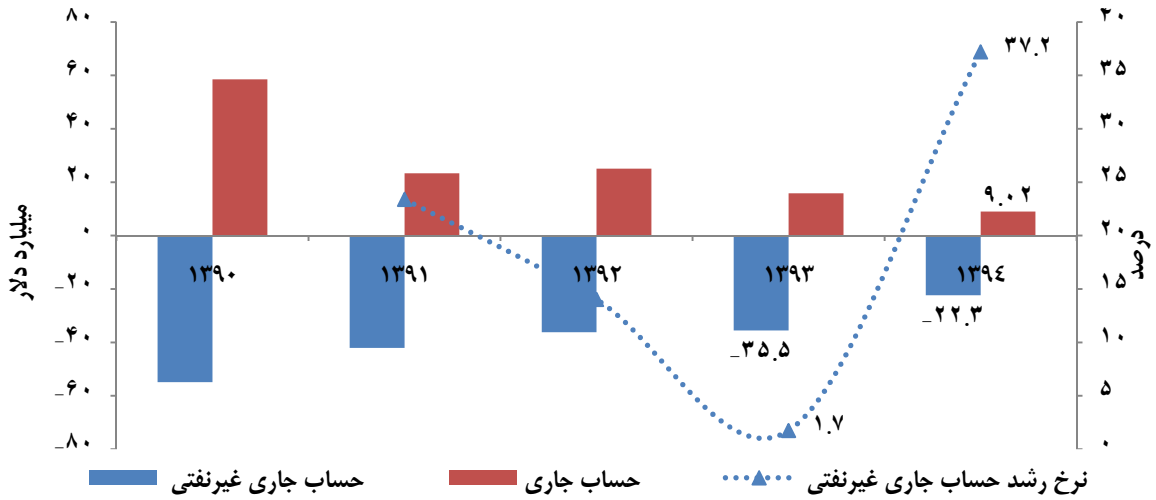
^۴ ارزش نفت خام، فرآورده نفتی، گاز طبیعی، میعانات و مایعاتگازی (تعرفه های ۲۷۰۹، ۲۷۱۰ و ۲۷۱۱) صادر شده توسط شرکت های ملی نفت ایران، ملی گاز ایران، ملی پالایش و پخش فرآورده های نفتی ایران، شرکت های پتروشیمی و سایرین (گمرکی و غیر گمرکی)

^۵ ارزش فرآورده نفتی، گاز طبیعی، میعانات و مایعات گازی (تعرفه های ۲۷۰۹، ۲۷۱۰ و ۲۷۱۱) وارد شده توسط شرکت های ملی نفت ایران، ملی گاز ایران، ملی پالایش و پخش فرآورده های نفتی ایران و سایرین (گمرکی و غیر گمرکی)

معاونت بررسی های اقتصادی

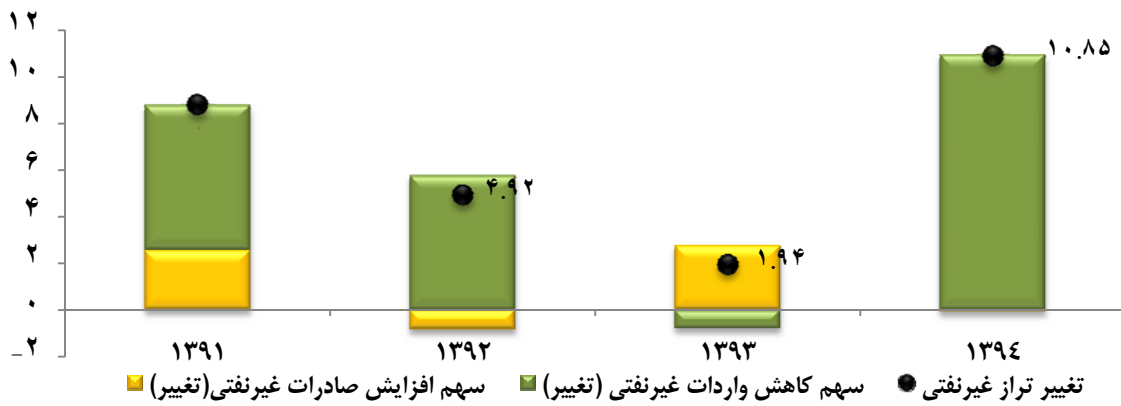
نمودار ۲- مقایسه حساب جاری و حساب جاری غیرنفتی طی سال های ۹۴-۱۳۹۰ (میلیارد دلار)

معاونت بررسی های اقتصادی اتاق تهران- شهریور ماه ۱۳۹۵

منبع داده ها: بانک مرکزی ج.ا.ا.

نمودار ۳- تغییر حساب کالای غیرنفتی (تراز بازرگانی غیرنفتی) و سهم واردات و صادرات در آن طی سال های ۹۴-۱۳۹۱ (میلیارد دلار)

معاونت بررسی های اقتصادی اتاق تهران- شهریور ماه ۱۳۹۵

منبع داده ها: بانک مرکزی ج.ا.ا.

نمودار ۴- عایدات ارزی غیرنفتی و نیاز ارزی حساب جاری طی سال های ۹۴-۱۳۹۰ (میلیارد دلار)

معاونت بررسی های اقتصادی اتاق تهران- شهریور ماه ۱۳۹۵

منبع داده ها: بانک مرکزی ج.ا.ا.

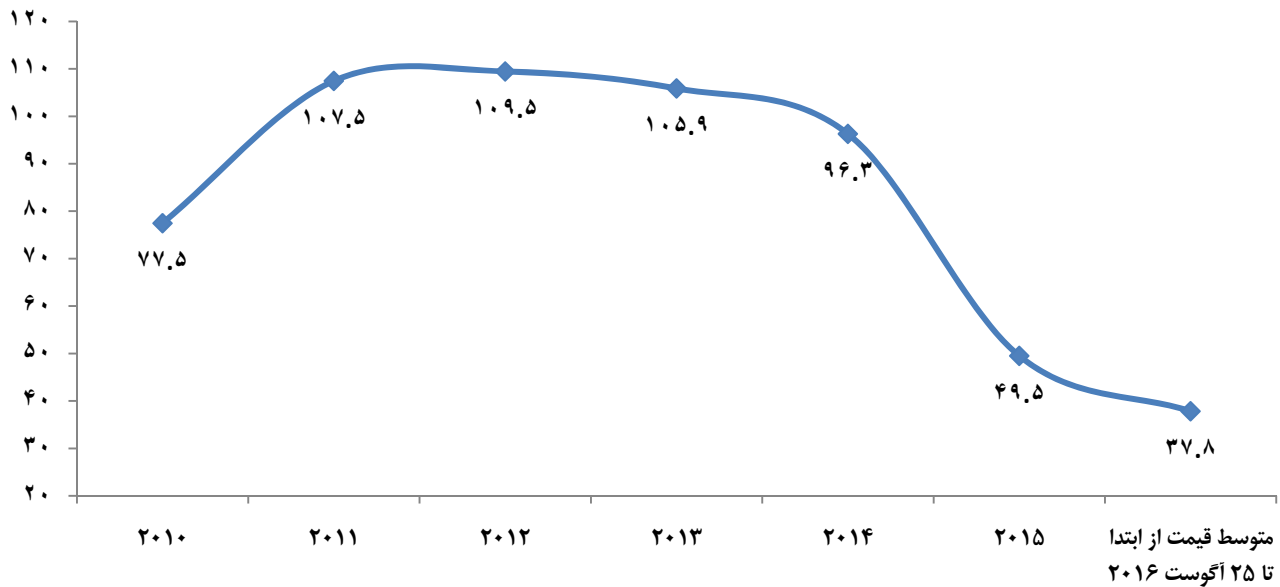

جدول ۲- نسبت حساب جاری به GDP کشورهای منتخب طی سال های ۱۶-۲۰۱۳ (درصد)

نسبت حساب جاری به GDP (%)				شرح
۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	
-۰.۷۹	۰.۳۶	۳.۸۲	۶.۹۷	ایران
-۱.۰۱	۱۱.۵۱	۳۱.۲۹	۳۹.۵۲	کویت
-۱۰.۲۲	-۶.۳۵	۹.۷۸	۱۸.۲۰	عربستان
-۰.۹۸	۳.۹۲	۱۳.۶۸	۱۸.۴۳	امارات
-۶.۵۵	-۷.۵۸	۱.۴۴	۱.۹۷	ونزوئلا
-۷.۵	-۳.۸۵	۶.۰۴	۱۰.۸۳	منطقه خاورمیانه و شمال افریقا

منبع داده‌ها: صندوق بین المللی پول معاونت بررسی های اقتصادی اتاق تهران- شهریور ۱۳۹۵

نمودار ۵- روند تغییر قیمت نفت سبد اوپک ۲۰۱۰-۲۰۱۶ بشکه/دلار

معاونت بررسی های اقتصادی اتاق تهران- شهریور ۱۳۹۵

منبع: سازمان اوپک